

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
Müəssisələr  c n nümunəvi təlim standartı

Dəmir yolunun tikintisi v  təmiri işçisi

İngilis dilində adı: Rail track worker

N: 9312-1-00185-01

Azərbaycan Respublikasının  m k və  halinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı c rçiv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmışdır.

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövri fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi

Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.

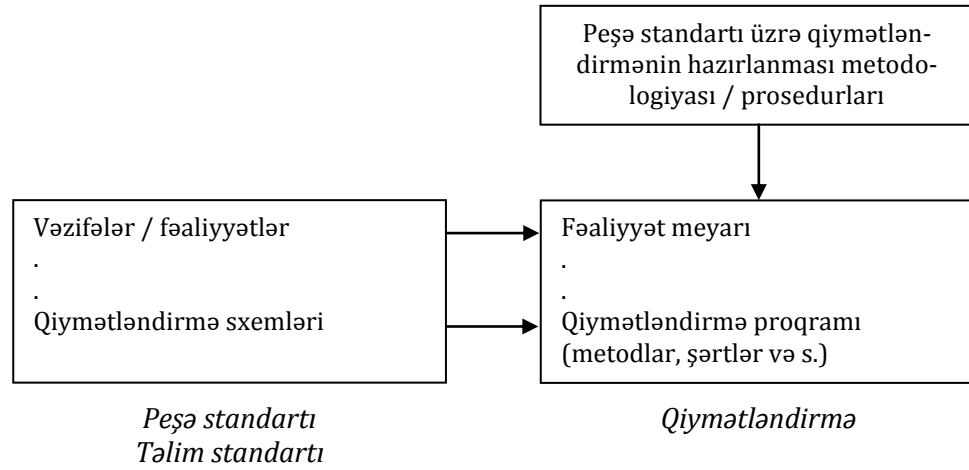
Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.

Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştələr	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştələrə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştələri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştələr daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştələrin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştələr testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
İnformal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştələrinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. İnfomal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimulyator adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İrədi: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırın zaman onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsədəuyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirilməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri

	<p>qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.</p>
Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq;• Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq;• Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhfumlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none">• istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması;• istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə;• peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik	8
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	9
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Səriştələr haqqında	11
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	11
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	12
B.1. Fəaliyyət meyarları	12
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	13
B.3. Qiymətləndirmə metodları	13
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	13
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	14
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	17
C. NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	18
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	18
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	20
C.2.1. Təlimin növləri	20
C.2.2. Təlimin istiqaməti	21
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	21
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	21
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi

Peşənin qısa təsviri

Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi həm yeni tikintilərdə, həm də dəmiryol yataqlarının və digər müvafiq strukturların təmir və bərpa prosesində iştirak edir. O, əl alətlərindən və xüsusi texnikadan istifadə etməklə ballastı təmin edir, yatağı örtür, relsləri döşəyir və tənzimləyir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	9312 (Yol fəhləsi, dəmir yolu)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9312
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1 (Trackman, railway)
Hazırlanma tarixi:	Dekabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Dekabr, 2017-ci il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş əsasən açıq havada istənilən hava şəraitində və günün istənilən vaxtında həyata keçirilə bilər;
- İş fiziki güc tələb edir;
- İş ilə bağlı səfərlər və ezamiyyələr mümkündür;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur;
- Xüsusi qaydalar uyğun olaraq qaynaq üzrə sertifikat tələb oluna bilər;
- 3500 kq-a qədər olan nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsi üçün sürücülük vəsiqəsi;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları ilə təlimatlandırılmalar və fərdi mühafizə vasitələri ilə təminat məcburi xarakter daşıyır.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir: Qrup rəhbəri olan dəmiryolçu (usta və ya briqadir).

Kim ona tabedir: Yoxdur.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	☒
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək	
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək) İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək İşçilərə rəhbərlik etmək Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək	

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Xüsusi bilik və təcrübə əldə etdikdən sonra dəmiryolçu olaraq rəhbər vəzifələrə yüksəlmək imkanı vardır;
- Təlim keçdikdən sonra müvafiq peşə daxilində yüksək ixtisaslaşmış vəzifələrə keçid imkanı vardır.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

V.1. Texniki tələbləri müəyyən və təhlil etmək:

- F.1.1. Gün ərzində verilmiş tapşırığı yerinə yetirmək üçün istifadə ediləcək alət və materialları yoxlamaq və nəticələr barədə rəisə məlumat vermək;
- F.1.2. Müvafiq olduğu təqdirdə materiallar barədə qeydləri yeniləmək.

V.2. Fəaliyyəti planlaşdırmaq və hazırlamaq:

- F.2.1. Vəzifə təlimatları və fəaliyyət ilə bağlı təfərrüatları almaq;
- F.2.2. Qanunvericiliyə, təhlükəsizlik planı və siyasətinə uyğun olaraq təhlükəsizlik tələblərinə riayət etmək;
- F.2.3. Ehtiyacları müəyyən etmək, işarə və bərrikadalar hazırlamaq;
- F.2.4. Tapşırığı yerinə yetirmək üçün seçilmiş alət və avadanlıqların texniki tələblərə cavab verdiyini yoxlamaq və işə başlamazdan əvvəl rəislərə müvafiq məlumat vermək;
- F.2.5. İş üçün müvafiq olan və tətbiq ediləcək materialları müəyyən etmək, əldə etmək, hazırlamaq, təhlükəsiz şəkildə davranmaq və yerləşdirmək;
- F.2.6. Ətraf mühit planlarına, qanunvericilik və nəzarət orqanlarının tələblərinə uyğun olaraq layihə ilə bağlı ekoloji tələbləri müəyyən etmək və onlara riayət etmək.

V.3. Dəmir yoluna texniki xidmət göstərmək:

- F.3.1. Zədə və sınıma hallarını aşkar etmək məqsədilə tabelikdə olan əraziyə baxış keçirmək və sadə texniki vasitələr ilə yoxlama aparmaq;
- F.3.2. Relsləri təmizləmək, ötürücü qutunun üzərində olan buz və qarı götürmək;
- F.3.3. Ötürücü qutuları yoxlamaq, sazlamaq, zədələnmiş və ya köhnəlmiş hissələri dəyişmək;
- F.3.4. Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq xüsusi avadanlıqların yağını dəyişmək, izolyasiya etmək və hidravlik çənləri doldurmaq;
- F.3.5. Boltların bağlanması üçün relslərdə deşik açmaq;
- F.3.6. Drenaj sistemini təmizləmək, təmir etmək və ya tikmək;
- F.3.7. Əvəzedici şpallar qoymaq və ya relslərin yatağını düzəltmək;
- F.3.8. Keçidləri təmir etmək.

V.4. Yolları qurmaq və yeniləmək:

- F.4.1. Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq ölçmə işləri aparmaq;
- F.4.2. Yüngül və ağır texnikadan istifadə etməklə şpallar qoymaq və relsləri bərkitmək;
- F.4.3. Ballast qoymaq, mexaniki alətlərdən və ağır avadanlıqlardan istifadə etməklə relsləri qaldırmaq, qoymaq, bərkitmək və birləşdirmək;
- F.4.4. Bərkidicilər qoymaq və bərkitmək;
- F.4.5. Keçidlər tikmək və məhdud yerlərə asfalt döşəmək;
- F.4.6. Avtogenlə dəmir və polad hissələri kəsmək;
- F.4.7. Həllədicilərin birləşmələri qaynaqlamaq və cilalamaq.

- V.5. Relsləri yoxlamaq və hesabat vermək:
- F.5.1. Müəssisənin tabeliyində olan relslərdə və ətraf yerlərdə zədə və ya tullantıların olub-olmamasını yoxlamaq, ilkin təmizləmə işlərini aparmaq və relslərdə olan potensial zədələr ilə bağlı rəisə dərhal məlumat vermək;
 - F.5.2. Gündəlik fəaliyyət barədə şifahi və tələb olunduğu təqdirdə yazılı şəkildə hesabat vermək.
- V.6. Təmizlik işləri:
- F.6.1. Əmək alətlərini təmizləmək və hüquqi-normativ sənədlərə, davranış qaydalarına və texniki şərtlərə uyğun olaraq təkrar istifadə və ya emal edilməsi üçün tullantıları toplamaq;
 - F.6.2. Ərazini və avadanlığı təmizləmək, yoxlamaq, texniki xidmət göstərmək və standart texniki şərtlərə uyğun olaraq saxlamaq.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişmələr "Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QİYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Dəmiryolunun tikintisi və təmiri işçisinin qiymətləndirilməsi aşağıdakı əsas səlahiyyət qruplarından istifadə etməklə nəzərə alınır: iş tələblərini müəyyən etmək və təhlil etmək; yolları və yollarda olan dəyişiklikləri yoxlamaq; yolları quraşdırmaq və yeniləmək; yollara texniki xidmət göstərmək və təmizləmə işləri. Qiymətləndirmədə namizədin peşə səlahiyyətini qiymətləndirmək üçün istifadə olunan bilik və bacarıq qrupları təqdim olunur.

Hazırkı peşə üçün **təvsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	9312 (Yol fəhləsi, dəmir yolu)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9312 (Trackman, railway)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Dekabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.6) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. Texniki tələbləri müəyyən və təhlil etmək:
- F.1.1. Gün ərzində verilmiş tapşırığı yerinə yetirmək üçün istifadə ediləcək alət və materialları yoxlamaq və nəticələr barədə rəisə məlumat vermək;
 - F.1.2. Müvafiq olduğu təqdirdə materiallar barədə qeydləri yeniləmək.
- ...
- V.6. Təmizlik işləri:
- F.6.1. Əmək alətlərini təmizləmək və hüquqi-normativ sənədlərə, davranış qaydalarına və texniki şərtlərə uyğun olaraq təkrar istifadə və ya emal edilməsi üçün tullantıları toplamaq;
 - F.6.2. Ərazini və avadanlığı təmizləmək, yoxlamaq, texniki xidmət göstərmək və standart texniki şərtlərə uyğun olaraq saxlamaq.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: asfalt, çınqıl, aqreqat.
- b) Alət və avadanlıqlar: dəmir yolu xəttlərini ayıranlar, xətt injektorları, xətt lövbərləri, rels qaldırıcıları, başıyri mıxlı çəkiclər, başıyri mıxlı dartıcılar, relslərin kəsilməsi üçün mişarlar, şpalın düzülməsi üçün kranlar. Eləcə də əl alətləri, pnevmatik qazıma maşınları və qaynaq avadanlığı, yeni yollar salmaq və ya əsas təmir işləri aparmaq üçün müvafiq ağır maşın və avadanlıqlar.
- c) İstehlak malları: vacib deyil.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin sərəştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 30 dəqiqə.
İşlərin sayı: 1.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

10%	Texniki tələbləri müəyyən və təhlil etmək:
Gün ərzində verilmiş tapşırığı yerinə yetirmək üçün istifadə ediləcək alətvə materialları yoxlamaq və nəticələr barədə rəisə məlumat vermək;
Müvafiq olduğu təqdirdə materiallar barədə qeydləri yeniləmək.
20%	Fəaliyyəti planlaşdırmaq və hazırlamaq:
Vəzifə təlimatları və fəaliyyət ilə bağlı təfərrüatları almaq;
Qanunvericiliyə, təhlükəsizlik planı və siyasətinə uyğun olaraq təhlükəsizlik tələblərinə riayət etmək;
İş üçün müvafiq olan və tətbiq ediləcək materialları müəyyən etmək, əldə etmək, hazırlamaq, təhlükəsiz şəkildə davranmaq və yerləşdirmək.
30%	Dəmir yoluna texniki xidmət göstərmək:
Zədə və sınıma hallarını aşkar etmək məqsədilə tabelikdə olan əraziyə baxış keçirmək və sadə texniki vasitələr ilə yoxlama aparmaq;
Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq xüsusi avadanlıqların yağını dəyişmək, izolyasiya etmək və hidravlik çənləri doldurmaq;
Drenaj sistemini təmizləmək, təmir etmək və ya tikmək;
Keçidləri təmir etmək.
30%	Yolları qurmaq və yeniləmək:
Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq ölçmə işləri aparmaq;
Keçidlər tikmək və məhdud yerlərə asfalt döşəmək;
Həllədiçi olmayan birləşmələri qaynaqlamaq və cilalamaq.

- 10% Relsləri yoxlamaq və hesabat vermək:
Müəssisənin tabeliyində olan relslərdə və ətraf yerlədə zədə və ya tullantıların olub-olmamasını yoxlamaq, ilkin təmizləmə işini aparmaq və relslərdə olan potensial zədələr ilə bağlı rəisə dərhal məlumat vermək;
Gündəlik fəaliyyət barədə şifahi və tələb olunduğu təqdirdə yazılı şəkildə hesabat vermək.

İş nümunəsi 1: Elektrik açarlarının tənzimlənməsi.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: İştirakçıdan elektrik açarlarına nəzarət etmək üçün xüsusi ərazini qorumaq tələb olunur, lakin onları tənzimləyərkən o, çətinliklərlə üzləşə bilər. Əgər bir hissə çox uzun olarsa, o daha sonra yol boyunca tənzimləməyə ehtiyac yaradacaq. İştirakçı yollarda olan qüsurlar və ya relslərdən çıxma hallarını hallarını azaltmaq məqsədilə istifadə edəcəyi elektrik açarlarını ehtiyatla tənzimləmək üçün təcrübəsindən istifadə etməlidir.

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 19 dəqiqə.

Sualların sayı: 19.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Təvsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

- 20% Texniki tələbləri müəyyən və təhlil etmək
30% Fəaliyyəti planlaşdırmaq və hazırlamaq
20% Dəmir yoluna texniki xidmət göstərmək
30% Yolları qurmaq və yeniləmək

Sual nümunələri:

1. Dəmir yolu dəhlizi aşağıdakı kimi müəyyən edilir:
 - a) çəpərdən çəpərə xətti, əgər çəpər yoxdursa, mərkəzdən ən uzaq dəmir yolu xətlərinin 15m-də hər yerdə
 - b) ən yaxın dəmir yolundan 3m üfqi istiqamətdə bütün sahə və ya bu 3m-dən yuxarıda və aşağıda istənilən məsafə
 - c) çəpərdən çəpərə xətti, əgər çəpər yoxdursa, mərkəzdən ən uzaq dəmir yolu xətlərinin 10m-də hər yerdə
 - d) ən yaxın dəmir yolundan 15m üfqi istiqamətdə bütün sahə və ya bu 15m-dən yuxarıda və aşağıda istənilən məsafə
2. Fəhlələr təhlükə zonasına hansı hallarda daxil ola bilər?
 - a) bütün dəmir yolu nəqliyyatı sahədə dayandırılmışdırsa
 - b) asanlıqla çatmaq mümkün olan təhlükəsiz yer mövcuddursa və onun heç bir praktik alternativini yoxdursa
 - c) sahədə bütün dəmir yolu daşınmaları barədə xəbərdarlıq edilmişdirsə

- d) asanlıqla çatmaq mümkün olan təhlükəsiz yer mövcuddusar və qatar nəzarətçisi tərəfindən icazə verilmişdirsə
3. Fəhlələr aşağıdakılar çərçivəsində gəlməməlidir:
- 1m-dən artıq olan elektrik avadanlığından
 - 2m-dən artıq olan elektrik avadanlığından
 - 6m-dən artıq olan elektrik avadanlığından
 - 3m-dən artıq olan elektrik avadanlığından
4. Avtomat bölməsində qatarda olan xətanı aradan qaldırarkən ən yaxın xətdə olan dəmir yolu daşınmalarından fəhləni qorumaq üçün nəzarət olunan siqnalın bloklaşdırılmasını (NSB) vermək mümkündürmü?
- Yox, nəzarət olunan siqnalın bloklaşdırılması yalnız həyət daxilində istifadə olunur.
 - Hə, əgər bölməyə tam siqnala nəzarət girişi DAYAN-da olarsa və təklif olunan iş yerinə yaxınlaşan heç bir dəmiryolu daşınmaları olmazsa.
 - Hə, təklif olunan iş yerinin əsas tərəfində avtomat siqnal qoyula bilərsə.
 - Yuxarıdakı cavabların heç biri.
5. Minimal xəbərdarlıq vaxtına əsasən fəhlələrin dəmir yolu daşınmaları gəlib çatmazdan əvvəl təhlükəsiz yerdə qalmalı olduğu minimal vaxt nə qədərdir?
- 25 san
 - 20 san
 - 15 san
 - 10 san
6. Dartmanın əks cərəyanına təsir edə biləcək işə başlamazdan əvvəl kimlə məsləhətləşmək lazımdır?
- qatar nəzarətçisi
 - rabitəçi
 - stansiya meneceri
 - dəmiryolu işçisi
7. Təhlükəsiz yer mövcud olana qədər, təhlükə zonası ən yaxın dəmir yolundan üfqi istiqamətdə 3m genişlənsə, şaquli istiqamətdə müəyyən olunan məsafə hansıdır?
- 3 metr
 - yuxarı və ya aşağı istənilən məsafə
 - 6 metr
 - 1 metr
9. Razılaşmanın şərtləri altında təhlükə zonasında iş nə zaman başlaya bilər?
- razılaşmanın şərtlərini tələb etməzdən əvvəl
 - razılaşmanın şərtləri dərc oluna və mühafizə tətbiq olunduqdan sonra
 - mühafizə tətbiq olunduqdan sonra
 - istənilən vaxt

8. Təcili mühəndislik işi üçün 1500V təchizatın uzaqlaşdırılmasına ehtiyac yarandığı halda kimlə əlaqə saxlanılmalıdır?
- Şəbəkə Qaydaları Şöbəsi
 - Elektrik Sistemi Operatoru
 - Stansiya Meneceri
 - Rabitəçi
 - Dəmiryolu işçisi
9. İş Sahəsində Xəbərdarlıq formasından sürücülərə və yol fəhlələrinə aşağıdakılar barədə məsləhət vermək üçün istifadə olunur.
- şəbəkəyə təsir edən şərtlər
 - WOLO şərtləri
 - yol səlahiyyətli nümayəndələri üzrə iş
 - iş sahəsi yerləri və sürətə qoyulan məhdudiyyətlər
10. Səlahiyyəti olmayan infrastrukturdan istifadə etməzdən əvvəl Texniki Xidmət Nümayəndəsi təsdiq etməlidir ki, o, xüsusi məqsədə uyğundur və:
- xüsusi qatar bildirişində elan edilməlidir.
 - həftəlik bildirişdə elan edilməlidir.
 - təhlükəsizlik bildirişində elan edilməlidir.
 - qatarın idarəetmə təlimatına dair bildirişdə elan edilməlidir.
11. Yol xidmətlərində məhdudiyyətlər üzrə iş çərçivəsində səyahət edən yol nəqliyyat vasitələri hansı istiqamətlərdə dayan avtomatik siqnallarını keçə bilər?
- mühafizə məmurunun rəhbərliyi
 - mühafizə məmuru
 - pilot
 - yol işçisi
 - yuxarıdakı cavabların heç biri
12. Qatar maşinisti qatarının yaxınlaşması barədə yol kənarında olan işçiləri necə xəbərdar edir?
- bir fit siqnalı ilə
 - işçi razılıq üçün əlini qaldırdıqdan sonra bir fit siqnaldan sonra digəri verilir.
 - iki fit siqnalı ilə
 - işçi razılıq üçün əlini qaldırdıqdan sonra iki fit siqnaldan sonra digəri verilir.
13. Müasir vaqonlarda hansı əyləclərdən istifadə olunur?
- hava əyləci
 - vakum əyləci
 - hər ikisi
 - heç biri
14. Qatar maşinistinə təcili dayanmaq əmri vermək hüququna malik olan yeganə şəxs kimdir?
- qatar bələdçisi
 - rabitəçi
 - stansiya Meneceri

d) dəmiryolu işçisi

15. Heç bir Səlahiyyət Tələb olunmur (HST) metodu yolda hərəkəti məhdudlaşdırmayacaq və yolun strukturunu dəyişdirməyəcək iş üçün istifadə oluna bilər, bunun üçün yalnız yüngül ötürücüsü olmayan əl alətlərindən istifadə olunur.
- a) Doğru
 - b) Yanlış
16. Tutacaq daimi elektrik naqillərinə birləşmə nöqtələri maşınları rabitəçinin icazəsi olmadan buraxıcı tutacaqla əl ilə idarə oluna bilər.
- a) Doğru
 - b) Yanlış
17. Şəbəkəyə Təsir edən Şəraitdən (ŞTŞ) yaranan infrastrukturun bərpası işi yol xidməti işi olmadan yerinə yetirilə bilər.
- a) Doğru
 - b) Yanlış
18. Nəzarət olunan siqnalın bloklaşdırılması (NSB) mühafizəsi xəttin iki istiqamətində Dəmiryolunun Nəqliyyat vasitəsinin aşkar edilməsi ərazisində istifadə olunmaya bilər.
- a) Doğru
 - b) Yanlış
19. Nəzarətçi kimi fəaliyyət göstərən əl rabitəçisi yol işçisinin öhdəliklərinə maneçilik törətməyən öhdəliklər kimi digər öhdəlikləri yerinə yetirə bilər.
- a) Doğru
 - b) Yanlış

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və dəmiryolu tikintisi üzrə işçi üçün tələb olunan sərişmələri əks etdirir. İşlə bağlı sərişmənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə sərişmələrə malik olan, mövcud sərişmələrini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi sərişmələr əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	9312 (Yol fəhləsi, dəmir yolu)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9312 (Trackman, railway)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	
Hazırlanma tarixi:	Dekabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Dekabr, 2017-ci il

C.1. SƏRİŞMƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none">Tikinti sahəsində və dəmiryolu sektorunda SƏTƏM (Sağlamlıq, Əməyin təhlükəsizliyi və Ətraf mühit) norma və qaydaları;Tikinti sektoru ilə bağlı ümumi terminlər;Materialların saxlanması və tullantıların ekoloji cəhətdən münasib idarə edilməsi qaydaları;Alət və avadanlıqların növləri, xarakterik xüsusiyyətləri, istifadəsi və məhdudiyyətləri;Keyfiyyət tələbləri;Tələb olunan alətlər, ölçmə alətləri, əl alətləri və onların funksiyası barədə biliklər;Alət və avadanlıqlardan istifadə texnikası və prosedurları.
Bacarıq:	<ul style="list-style-type: none">Öz fəaliyyətini planlaşdırmaq, qiymətləndirmək və fəaliyyəti təkmilləşdirmək üçün zəruri düzəlişlər etmək;Alət, avadanlıq və ya materiallarda olan hər hansı nöqsanları müəyyən etmək və dəqiq şəkildə aidiyyəti şəxslərə məlumat vermək;

- Dəqiq ölçülərə uyğun olaraq kəsmək və cilalamaq;
- Sadə funksiyalar üçün böyük ölçülü texnikanı işə salmaq, istismar etmək, nəzarət etmək və söndürmək;
- Texnikanın işinə nəzarət etmək;
- Texnika və mexaniki alətlərə texniki xidmət göstərmək;
- Müxtəlif növ örtük materialların daşınması ilə bağlı vaxtın müəyyən edilməsi sahəsində təcrübə;
- Özül, yollar, drenaj və bəndlərin tikintisi sahəsində təcrübə;
- Rəhbər şəxslərə məlumatın çatdırılması üçün peşəkar ünsiyyət bacarığı;
- İlkin yardım.

Yanaşma:

- Dəqiq iş qrafikinə uyğun məsuliyyətli və etibarlı fəaliyyət;
- Təfərrüatları diqqət və keyfiyyətə nəzarət;
- Metodoloji dəyişikliklərə açıqlıq.

Əlavə /
ümumi
səriştələr:

- Məlumat bazaları sahəsində müəyyən IT təcrübəsi (İnternet və elektron cədvəllər).

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübə və nəzəri təlim keçən dəmir yolunun tikintisi və təmiri işçisi yuxarıda göstərilən səriştələri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

V.1. Texniki tələbləri müəyyən və təhlil etmək:

- F.1.1. Gün ərzində verilmiş tapşırığı yerinə yetirmək üçün istifadə ediləcək alət və materialları yoxlamaq və nəticələr barədə rəisə məlumat vermək;
- F.1.2. Müvafiq olduğu təqdirdə materiallar barədə qeydləri yeniləmək.

V.2. Fəaliyyəti planlaşdırmaq və hazırlamaq:

- F.2.1. Vəzifə təlimatları və fəaliyyət ilə bağlı təfərrüatları almaq;
- F.2.2. Qanunvericiliyə, təhlükəsizlik planı və siyasətinə uyğun olaraq təhlükəsizlik tələblərinə riayət etmək;
- F.2.3. Ehtiyacları müəyyən etmək, işarə və bərrikadalar hazırlamaq;
- F.2.4. Tapşırığı yerinə yetirmək üçün seçilmiş alət və avadanlıqların texniki tələblərə cavab verdiyini yoxlamaq və işə başlamazdan əvvəl rəislərə müvafiq məlumat vermək;
- F.2.5. İş üçün müvafiq olan və tətbiq ediləcək materialları müəyyən etmək, əldə etmək, hazırlamaq, təhlükəsiz şəkildə davranmaq və yerləşdirmək;
- F.2.6. Ətraf mühit planlarına, qanunvericilik və nəzarət orqanlarının tələblərinə uyğun olaraq layihə ilə bağlı ekoloji tələbləri müəyyən etmək və onlara riayət etmək.

V.3. Dəmir yoluna texniki xidmət göstərmək:

- F.3.1. Zədə və sınıma hallarını aşkar etmək məqsədilə tabelikdə olan əraziyə baxış keçirmək və sadə texniki vasitələr ilə yoxlama aparmaq;
- F.3.2. Relsləri təmizləmək, ötürücü qutunun üzərində olan buz və qarı götürmək;

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.3.3. Ötürücü qutuları yoxlamaq, sazlamaq, zədələnmiş və ya köhnəlmiş hissələri dəyişmək;
 - F.3.4. Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq xüsusi avadanlıqların yağını dəyişmək, izolyasiya etmək və hidravlik çənləri doldurmaq;
 - F.3.5. Boltların bağlanması üçün relslərdə dəşik açmaq;
 - F.3.6. Drenaj sistemini təmizləmək, təmir etmək və ya tikmək;
 - F.3.7. Əvəzedici şpallar qoymaq və ya relslərin yatağını düzəltmək;
 - F.3.8. Keçidləri təmir etmək.
- V.4. Yolları qurmaq və yeniləmək:
- F.4.1. Müvafiq təlimatlara uyğun olaraq ölçmə işləri aparmaq;
 - F.4.2. Yüngül və ağır texnikadan istifadə etməklə şpallar qoymaq və relsləri bərkitmək;
 - F.4.3. Ballast qoymaq, mexaniki alətlərdən və ağır avadanlıqlardan istifadə etməklə relsləri qaldırmaq, qoymaq, bərkitmək və birləşdirmək;
 - F.4.4. Bərkidicilər qoymaq və bərkitmək;
 - F.4.5. Keçidlər tikmək və məhdud yerlərə asfalt döşəmək;
 - F.4.6. Avtogenlə dəmir və polad hissələri kəsmək;
 - F.4.7. Həlledici olmayan birləşmələri qaynaqlamaq və cilalamaq.
- V.5. Relsləri yoxlamaq və hesabat vermək:
- F.5.1. Müəssisənin tabeliyində olan relslərdə və ətraf yerlərdə zədə və ya tullantıların olub-olmamasını yoxlamaq, ilkin təmizləmə işlərini aparmaq və relslərdə olan potensial zədələr ilə bağlı rəisə dərhal məlumat vermək;
 - F.5.2. Gündəlik fəaliyyət barədə şifahi və tələb olunduğu təqdirdə yazılı şəkildə hesabat vermək.
- V.6. Təmizlik işləri:
- F.6.1. Əmək alətlərini təmizləmək və hüquqi-normativ sənədlərə, davranış qaydalarına və texniki şərtlərə uyğun olaraq təkrar istifadə və ya emal edilməsi üçün tullantıları toplamaq;
 - F.6.2. Ərazini və avadanlığı təmizləmək, yoxlamaq, texniki xidmət göstərmək və standart texniki şərtlərə uyğun olaraq saxlamaq.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri səriştələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim		

² Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil		
Digər:	☒	Bu peşə üzrə ümumi orta təhsil bazasında işləmək mümkündür.

Qeyri-formal və (və ya) informal təlim tələb olunan səriştələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər. Dəmiryolu tikintisi üzrə işçi zəruri səriştələri bir çox hallarda qeyri-formal və (və ya) informal təlim vasitəsi ilə əldə edə bilər.

Qeyri-formal təlim

Təcrübə göstərir ki, qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində öyrənməkdir. Bu zaman praktiki təlim iş yerində aparılır, təlim mərkəzlərində, yaxud bilavasitə ixtisaslaşmış təlimatçı və ya usta tərəfindən keçirilən təlimlə əlaqələndirilir.

İnformal təlim

İnformal təlim kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkələr vasitəsi ilə baş verir. O, tələb olunan nəzəri və təcrübə bilikləri verə bilər, lakin fərdi yoxlamadan başqa, digər qaydada müşahidə edilməsi demək olar ki, mümkün deyil və ölçülməsi çətinidir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal təlim istiqaməti orta məktəbi bitirdikdən sonra dəmiryolu nəqliyyatı müəssisəsində keçirilmiş təcrübədən ibarətdir. Buna baxmayaraq, dəmiryolu tikintisi və təmiri üzrə işçinin təlim istiqamətləri yuxarıda göstəriləni kimi, qeyri-formal və ya informal təlimdən də ibarət ola bilər.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Gələcəkdə dəmiryolu tikintisi və təmiri sahəsində hər hansı təcrübəsi olanlar səriştələrin yoxlanılması üçün imtahana müraciət edə və yalnız imtahanı keçdikdən sonra səriştələrin tanınması haqqında rəsmi sənəd əldə edə bilər.

³ Azərbaycanca səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.